

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد.

۲۰۱۸/۰۹/۰۵

رناگل اریو بی

د سیاسي گوندونو او که د جنایي

باندونو ملي لوی ایتلاف

دلته تر هرڅه د مخه د هیواد درنو لیکوالانو، پوهانو، ژورنالستانو او د قلم نورو خاوندانو پاملرنه د گل پاچا الفت لاندی شعر ته راگرځوم. دی لیکي چې:

که رښتیا ویلی نشي کښینه غلی

دروغ مه وایه که ځان گڼي بناغلی

آس یې مه بوله، بوراق مه ورته وایه

بی لکی خره ته که خر نشي ویلی

زما په اند قاتل، غاصب، فاسد او لوتمارته دسیاستوال لقب ورکول د بی لکی خره نه دبوراق جوړولو په مانا دی او دا کار په هیوادکی سولې، امنیت او پر مختگ ته هیڅ گټه نه رسوي. دهغو ډلو تپلو په هکله چې له دي ډول اشخاصو له خوا یې لار ښوونه کیږي دا پوښتنه هم رامنځ ته کیږي چې دا گروپونه په رښتیا سیاسي گوندونه دي او که نه جنایي باندونه دي؟ حقیقت دادی چې دي باندونو په تیرو څلویښتو کلونوکی ونشو کرای چې پخپله، په خپل زور، عقل او شعور داسې ایتلافي حکومت جوړ کړي چې لږ تر لږه شپږ میاشتي دوام وکړي. ټول عمر یې دقدرت، ولجو، غصب او غنیمت په سر په خپلمنځی جنگونو، وژلو ټکولو او دافغان ولس په خپلو تیرکړ. ددي ټکی دسپیناوي له پاره غواړم چې د هیواد دوروستني پنځوس کلن تاریخ خني مهمو پیښو ته یوه لنډه کتنه وکړم.

د دی وخت تر ټولو غټه پیښه په افغانستان د پخواني شوروي اتحاد نظامي تیری و چې دبیساري ولسي مقاومت سره مخامخ شو. دخواستیني ځای دادی چې دا په هیواد او خپلواکی مین ولس دخپلواکی له پاره په مبارزه کی دا ځل په دي بریالی نشو چې په تیر وخت کی دخپلو نیکونو په شان دخپل جهاد سیاسي او نظامي مشرتابه له خپل منځ نه د سیاسي او نظامي وړتیا له مخې په خپله وټاکي. علت دا و چې د قدرت تیری او د هیواد دلوړو گټو سره مخالف عناصر آن دسردار محمد داود دجمهوریت په پیل کی او دهغه په خلاف سیاسي موخو ته درسیډو له پاره د پا کستان د نظامي استخباراتو په سیمه کی ځانو ته ځالی جوړي کړي وې. د آی اس آی په لارښوونه او دهغه په پیسو او وسلو یې دولسمشر محمد داود په خلاف یو ناکام نظامی پاڅون هم پیل کړ. آی اس آی دوخت په اوږدو کی له دي اوه سروونو نه اوه تنظیمونه جوړ کړل. د اشغالونکو هوایي او ځمکنیو بمباریو کلي او باندي له سره وړانولې، نو ځکه په ملیونه هیواد وال له کور اوکلي تښتې ته مجبوریدل چې ډیره برخه یې پاکستان ته مهاجرکیدل او هلته به بیا د آی اس آی په زور د همدې تنظیمونو په جال کی راگیر کیدل. نو ځکه وایو چې دهجادي تنظیمونو لیډران افغانی مجاهدینو نه بلکی پاکستانی جنرالانو وټاکل او د هغوی ټول کره وړه یې کنترولول. دروسانو دساتولو او دافغان ولس دوسلوال پا څون دملا تر له پاره له بهر، په تیره بیاد امریکا په مشرۍ له غربی او عربی نړۍ څخه،

د پاڼو شمیره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

پريمانه پيسې او وسلې راسرشوي چې نيغ په نيغه دافغان مجاهدينو لاس ته نه رسيدې بلکې تردې وړاندې به دپاکستان دولتي چارواکو ته تسليميدې. په دې توگه دجهادي تنظيمونو دپيسو او وسلو سرچينه دپاکستان ددو لتي ارگانونو، تر ټولو دمخه دهغه هيواد دنظامي استخباراتو په لاس ورغله. آي اس آي دا واک درلود چې په چا څه او څومره لوروي اويا هيڅ نه ورکوي او له ځان سره يې ساتي. دتنظيمونو ليدران، چې له سره دايمان او ملي ارمان په ځای دقدرت، شتمني او پيسو ليوالان وو، په بدل کې به يې هر هغه څه په تيب سر او پټو سترگو منل چې دهغه وخت د آي اس آي رئيس جنرال حميد گل به ورته ويل.

په دې ډول يې دجهاد په نامه پيسې او وسلې تر لاسه کولې او دتر لاسه شوو وسلو څخه يې ځنې په هغه وخت کې هم پلورلې او دستينگر راکټونو په رسوايي دنړۍ ټولې رسني و غړيدلې. ستينگر په هغه وخت کې له ځمکې وهواته تر ټولو مدرن او اغيزناک راکټونه وو. امريکايانو نه غوښتل چې دا راکټونه د امريکا ضد بهرنيو دولتونو اوسازمانونو په لاس ورشي، نوځکه تر دې وخت پورې دناتوسازمان له سيمې نه وو بهر شوي، خو داچې امريکا دروس په ماتولو کې دځان له پاره ډيرې گټې ليدلې نو تنظيمي ليدرانو ته يې وروسپارل چې دوی بيا پخپل وار له همدې راکټونو څخه ځنې دوسلو په نړيوال تور بازار کې وپلورل او خپل امريکا يې انډيوالان يې پخپلو کړو يو څه پښيماڼه کړل.

هلته د کور په دننه – افغانستان – کې هر څه چې په لاس ورتلل د «جهاد غنيمت» يې گڼل. په دې نامه يې کورونه او عامه شتمني لوټولې، تر دې چې دفابريکو ماشينونه يې پاکستان ته وړل او هلته يې پلورل. له بلې خوا هلته دپاکستان دولتي چارواکو په افغانستان کې سياسي موخو ته درسيډو له پاره له تنظيمي ليدرانو دسياسي رول لوبولو او دروسانو له وتلو نه وروسته دحکومت جوړولو تمه درلوده، خو دا تمه يې سرته ونه رسیده. آي اس آي وخت په وخت تنظيمي ليدران د موقتي حکومت جوړولو ته رابلل، خو کوم حکومت به چې نن د آي اس آي په ټينگار له تنظيمي ليدرانو جوړیده، سبا بيرته وړانديده. علت دا و چې تنظيمونه دقدرت، غنيمت، ولجو او پيسو په ویش نه سره جوړيدل، تضادونه نه پخلا کيدونکي ول او په يوه ايتلافي حکومت کې نه سره ځا ئېدل. دا اختلافونه دځنو تنظيمونو ترمنځ وسلوالو نښتوته ورسيدل چې پکې ديو بل په وژلو او ورسره دټول ولس په ځورولو نه مريدل. په دې ډول دوخت په اوږدو کې له جهادي تنظيمونو جنایي بانډونه جوړ شول.

آي اس آي د ۱۹۹۲ ميلادي کال دجون په مياشت کې دوروستي ځل له پاره په اسلام اباد کې د ټولو تنظيمونو په گډون يو بل موقتي حکومت جوړکړ چې د لومړيو دوه مياشتو له پاره يې حضرت صاحب ثبغت اله مجددي او ورپسې څلورو مياشتو له پاره يې برهان الدين رباني د ولسمشرانو په توگه وټاکل او کابل ته يې را وليرل. حضرت صاحب په دې فاني دنياکې دفاني ولسمشرۍ په عشق کې اوپه دې مقام کې د لبرزيات وخت د پا تي کيدو په تمه دخپل ميراثي او دايمي روحانيت نه تير شو او دروسانو داشغال په وخت کې دهغوی مشهور اجير عبدالرشيد دوستم ته، چې په لوړ گمان به يې دحضرت صاحب دتنظيم غړي هم په شهادت رسولي وي، دخالد بن وليد لقب ورکړ. دوستم لا تردې پخوا دبل جنگسالار احمد شا مسعود، دوحده گوند، د کارمل له پرچم اوستم سره دملگرو ملتونو تر مشرۍ لاندې دسولي پلان دشنډولو له پاره بل ايتلاف جوړ کړی و اود احمدشا مسعود ديو کوچني گواښ په وړاندې دحضرت صاحب دولسمشرۍ دخوبونو اوارمانونو نړۍ تبا شوه، په نه زړه، خو دمجبوريت له مخې، له تخته راگوز شو، نه دين شو او نه دنياشوه.

بالاخره برهانالدي رباني په بې بخته تخت کښيناست اوورسره سم په دې تخت دشمالي ټولوالي اود حکمتيار داسلامي گوند تر منځ وسلوالو نښتو زور واخيست چې په بهير کې يې زاړه ايتلافونه ړنگيدل نوي جوړيدل خو جنگونه نه ختميدل، يوازي دجنگ ماشين چالان و، دلوتمارۍ، وژلو، وړانولو اوبې ناموسۍ بازار تود و، لوتماران او جنگسالاران جنګي جنايتکاران شول، دانسان په حق، پټ او عزت څه پو هيدل. په هغه څه چې په دې وخت کې په ټول هيواد، په تيره بيا دکابل په ښار تيرشوي دي، ډير څه ليکل شوي دي، زه يې نه تکراروم او دې ټکي ته راځم چې پنجابی جنرالان هم پوه شول چې له اجيرانو يې سياستوال نه جوړيږي، له سياسي کلتور نه يې برخې پاتي شول، دحکومت په جوړولو اوچلولو نه پو هيري او دا وړۍ وړۍ پاتي شوی، نه شری کيږي. لويه ستونځه يې دا وه چې بيله اجير حکومته پاکستان په افغانستان کې خپلو سياسي موخو ته نه رسيري، نوځکه تری ناهيلي او لاس په سرشو.

د شمال ټولوالي د پخوا راهسې دروس او ايران سره پټې او څرگندي ياراني گاللی او گډې پروژې يې عملي کولې، خو وروسته هندوستان هم درباني حکومت دساتلو او په پښو درولو له پاره دپام وړ مرستې ور ورسولې. دا ځل يې دسيمې ددرې ځواکمنو هيوادو- ايران، روس او هندوستان- په مرسته هم دطالبانو په وړاندې تر خپلې ولکې لاندې سيمي ونشوي ساتلی. په دې حالت کې هم يو له بله نه سره جوړيدل، يو له بله او په گډه بيا د ټول ولس له قهره ډاريدل. حکمتيار دطالبانو سره له لنډ جنګ نه وروسته د خپل مرکز چار اسيا نه په بيره پښې سپکې کړې. د ننګرهار والي

حاجي قدیر د پنځوسو طالبانو نه په تینسته شو او نامالومي خوا ته یې سترګې پټې کړې او ۲۵۰ طالبانو تورن اسمعیل خان ایران ته په تینسه مجبور کړ. احمد شا مسعود او برهان الدین رباني، مخکې له دې چې طالبان له ورېښمن تنګي نه دکابل په لور وخوځېږي، دیناغلي غزیزې په قول «شهر کابل را بدون مقاومت به قصد رسیدن به شمال (پنجشیر) ترک می‌کند و هستو بود پایتخت را که اقلام عمده آنرا سلاح و مهمات، وسایط نقلیه، اجناس قیمتی و پولهای دولتی بود میبرد.»

دپانډونو زوال پیل شو، ورځ په ورځ به ماتیدل، ځني بهرته وتښتیدل، ځني ورک شول او په سمڅو ننوتل او لږ څه چې پاتې ول هم په خپل برخلیک سم پوهیدل. خو بخت یې په دې بیدار و چې د ۲۰۰۱ کال د سپټمبر په ۱۱ نیټه په امریکا ترورېستي برید وشو. امریکایان په دې عقیده وو چې دا برید دالقاعده ترورستی سازمان کړی دی او طالبانو دې سازمان ته په خپل هیواد کې ځای ورکړی دی. نو ځکه یې زموږ په هیواد باندې دوسلوال برید له پاره تیارې پیل کړه. په سمڅو ننوتلي او بهر ته تښتیدلي جنکسالاران او دهغوی تیت وپرک شوي بادونه یې بیرته سره راټول او منظم کړل او د حامد کرزی تر ولسمشرې لاندې یې په ټاکلي چوکاټ کې دولتي واک وروسپاره. دحامد کرزی تر ولسمشرې لاندې ددې دولت لاسته راوړني په کورنیو او بهرنیو رسنیو کې په لاندې ډول نندارې ته وړاندې کېږي:

۱ – هیروئین: د دې توکي په تولید او تجارت کې دحامد کرزي دولت دنړۍ په کچه لومړی مقام ترلاسه کړ. د دې چټک پرمختګ بنسټیز لامل دادی چې لوړ پوړي دولتي چارواکي او زورواکي، ترټولو دمخه دحامد کرزي کورني او د بلخ پخوانی والي عطا نور ترې زیاته گټه تر لاسه کوي. دچارو کار پوه، یواخیم لورینت، لیکي چې په ۲۰۰۴ کال کې ولسمشر حامد کرزي دبلخ ولایت ته د پولیسو نوی قومندان ورو لیره ترڅو د عطا نور دهیروئینو قاچاقي کاروانونه ونیسي او ضبط یې کړي. عطا نور خپلی ملیشي تیار سی کړي. کرزی ور پخلا شو او عطا نور یې د بلخ والي مقرر کړ. نن چې دواړه د «سیاسي

ګوندونو په لوی ملي ایتلاف» کې یو ځای سره ناست دي مور نه پوهیږو چې افغانستان ته اوکه دهیروئینو خپل قاچاقي کاروان ته نجات ورکوي.

۲ – فساد: په دې برخه کې دحامد کرزي او دهغه دلوړ پوړودولتي چارواکو دهلو څلو په برکت فساد نه یوازې د دوی په خوی او عادت او په خصلت بدل شو بلکې ورڅخه نه جلا کېدونکی صفت هم جوړ شو. دا په دی مانا چې که دکرزي دولت دهر لوړ پوړي چارواکي او یا زور واکي نوم اوړو نودنوم سره یې دفساد ټکی هم را یادېږي، په فساد عادت شوي په فاسدو کړو نه شرمیږي او داسې ښکاري چې دژوند تر پایه پورې به فاسد پاتې کېږي. کرزي او دولتي چارواکوي په لنډه موده کې دخپل دولت څخه د نړۍ دریمه درجه فاسد دولت جوړ کړ. له دې به کچې فساد نه دافغان ولس له پاره دا لاندې له له زغمه وتلي ځورونکي پایلي ترلاسه شوي دي:

الف – بیوزلي: لورینت په خپله لیکنه کې چې په ۲۰۱۲ میلادي کال کې خپره شویده زیاتوي چې دبیا ودانولو او داقتصادي پرمختګ په موخه د نړیوالې ټولني دملیاردونو ډالرو دپانګونې سره سره دولتي فساد دافغانستان د اقتصادي پرمختګ لاره ډب کړه. دلته بیوزلي اوبیکاري کمه نشوه. د هغو ۱۸۲ هیوادو په لست کې چې ملګرو ملتونو پکې د خاصو معیارونو له مخې دژوند سطح څیړلې وه افغانستان ۱۸۱ یم ځای تر لاسه کړی و. یانې داچې په ۱۸۲ هیوادونو کې د افغانستان څخه یوازې یو هیواد لا زیات بیوزله وه.

ب – دولتي مفلیسي: چرته چې د دولت لوړ پوړي چارواکي ملیونران او حتی ملیاردان کیږي نو نه یوازې به یې ولس له سختې بیوزلي سره مخامخ کیږي بلکې دولت به یې هم مفلس کیږي. یواخیم لورینت دا هم لیکي چې دکرزي حکومت دپریمانه لس کلنو مرستونه وروسته هم دنړیوالې ټولني نورو مرستو ته هم سترګې په لاردي. یو حکومت چې د خپلې بودیجې یوازې پنځمه برخه دکورنیو سرچینو څخه برابروي او یوازې دهمدې برخې دادرې واک لري، د دولت تیوري دمنل شوو اصولو له مخې په هیڅ ډول مستقل او خپلواک حکومت نشي گنل کېدای.

وینو چې د حامد کرزي او دهغه د دولت دفسادو چارواکو او زورواکوله دیارلس کلني حکمراني نه یو فاسد، مفلس، بیواکه، بېوسه دولت اولوټ شوی، ځورول شوی، جګړو او ناامنیو ځپلی بېوزله ملت را پاتې دي. په دې وروستیو کلونو کې چې دحامد کرزي د دولتي ماشين ځني چارواکي له ده سره یو ځای او یا ترده وروسته له دولتي مقامونو لرې کړ شوي دي، دبهرنیو دې برخه لورونو هم یوڅه بې برخې شوي دي، نو دفساد سرچینې یې هم پخواني مزه نه لري، یوڅه وچې شوي دي. ښکاري چې دې حالت ډیر پریشان او سرگردان کړي دي. دلته او هلته سره ټولیزې، کوچنی ایتلاف چې وړان شي، نو بیا له سره لوی ایتلاف جوړوي، د هر اصلاحي گام په وړاندې منفي غبرګون ښيي،

د پانډو شمیره: له 3 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پټه له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني دلیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

کله د زورنندارتون جوړوي او کله هم دتیري دېد بي په یاد دغم فریادونه کوي. بیا قدرت غواړي، خأنته حکومت غواړي، لمر په گوته پتوي او ادعا کوي چې گوندي جنگسالاران او جنگي جنایتکاران هم سیاسي کلتور او حکومت کولو وړتیا لري. رښتیا داده چې دا په اصطلاح دسیاسي گوندونو لوی ایتلاف په ټوله کې دهغه باندونو لاند مهال اتفاق دی چې په تیر وخت کې په پاکستان او ایران کې روزل شوي او یا دروسانو له خوا په افغانستان کې اجیر شوي ول. همغه پخوانی ترکیب دی، همغه وسلوالی ملپشی، قدرت همغه

جزیري دي. که د دي باندون ترمنځ د ۹۰ یمو کلونو د جگړو اولانجو نه تیر هم شو او یوازي په دي وروستی لسيزه کې د عطا محمد نور او دوستم د ملیشو ترمنځ نښتي رایاد کړو نو په ډاډ ویلی شو چې قدرت په ویش دوستم د نور اونور بیا دمحقق سره جوړیدلی نشي، له دي محلی او قومي ملیشو نه ملي خواک جوړیدلی نشي او ورځه دجوړونکي رول تمه در لودل یوه دیوال سره پنځه ځله دسر جنگولو مانا لري. یوازي دوه لاري شته: یا به دهیواد ځلمیان مرکزي حکومت خواکمن کوي او له دي لاري به فساد او فاسدان تر کنترول لاندې راولي او که وېي نشو کرای نو بیا به دا کار طالبان تر سره کوي.

پای